

Informationsklass: K1

Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: fredrik.forsberg@regeringskansliet.se

Lotta Medelius-Bredhe

Generaldirektör

DATUM

DIARIENUMMER

2025-03-05

SVK Dnr 2025/713

REMISSVAR

Remiss av Förordning om en kapacitetsmekanism för elmarknaden med tillhörande promemoria Införande av en kapacitetsmekanism för elmarknaden i form av en strategisk reserv (Klimat- och näringslivsdepartementet, februari 2025 (KN2025/00292))

Remissvar

Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) lämnar följande synpunkter på ovan rubricerade föreslagna förordning och promemoria (KN2025/00292). Efterfrågad bilaga, Frågor om det remitterade underlaget av betydelse för EU-kommissionens prövning av den strategiska reserven som ett statligt stöd, bifogas.

Generella Synpunkter

Gällande driftsäkerhet

Det övergripande målet för en strategisk reserv är att lösa resurstillräcklighetsproblem så att effekt finns tillgänglig vid en bristsituation. En bristsituation kommer sannolikt uppstå mycket sällan. Avsikten är att anläggningar som inte varit tillgängliga för marknaden ska vara tillgängliga under dessa driftsituationer. Genom att avtala resurser som annars inte skulle vara tillgängliga förbättras också Sveriges robusthet, något som vi ser ett ökat behov av givet den tilltagande hotbilden.

Driftsäkerheten i överföringssystemet är av yttersta vikt och en strategisk reserv bidrar till driftsäkerheten genom att möjliggöra fortsatt användning av resurser som annars riskerar att avvecklas. Resurser som är aktuella för en strategisk reserv är ofta äldre och nyttjar fossila bränslen. 15 § i föreslagen förordning tydliggör att elproduktionsanläggningar måste vara fossilfria för att kunna teckna långa avtal enligt 12 § 2. Att kräva fossilfrihet för att kunna teckna långa avtal riskerar att leda till att dessa äldre resurser läggs ner vilket skulle ha en negativ påverkan på driftsäkerheten. Svenska kraftnät föreslår att ett undantag till 12 § 2 görs för äldre resurser.

Gällande konkurrens

Svenska kraftnät förordar deltagande på marknaderna för stödtjänster som upphandlas och aktiveras dagligen för att balansera kraftsystemet. Svenska kraftnät ser att förslag i förordningen som syftar till att öka konkurrensen i en upphandling av en strategisk reserv kan leda till en minskad konkurrens och medverkan på dagenföre-, intradag- och stödtjänstmarknaden. En minskad likviditet på dessa marknader skulle leda till ökad risk för effektbrist och alltså resultera i ett mindre driftsäkert system. Svenska kraftnät önskar därför att reglering som syftar till att möjliggöra ökad konkurrens för den strategiska reserven begränsas. Minskad likviditet skulle dessutom riskera leda till ökade kostnader på dagenföre-, intradag- och stödtjänstmarknaden, och alltså inte vara som helhet kostnadseffektivt vilket gör konkurrens oändamålsenlig.

I föreslagen förordning 9 § fastställs att Svenska kraftnät får ställa krav på minsta kapacitet som ett anbud får avse. I tillhörande remitterad promemoria under avsnittet "Kvalificeringskrav på resurser i upphandlingen" stycke 3 anges att budstorlekar så små som 1 MW ska kunna ingå i den strategiska reserven. Detta motiveras med att det ska vara möjligt för fler leverantörer att delta i upphandlingen för en strategisk reserv i syfte att öka konkurrensen. Svenska kraftnät ser dock att anläggningar med en sådan begränsad kapacitet inte är ändamålsenliga för en strategisk reserv av driftsskäl, och anser att Svenska kraftnät ska ha fortsatt möjlighet att ställa krav på minsta budstorlek.

Gällande kostnader

Svenska kraftnät bedömer att en strategisk reserv enligt förslaget inte är kostnadseffektiv och att bestämmelser i den föreslagna förordningen är starkt kostnadsdrivande.

Krav vid längre avtal

15 § i föreslagen förordningen fastställer att resurser måste vara fossilfria för att kunna teckna längre avtal. Detta innebär att kapacitetsleverantörer kommer behöva göra stora investeringar i sina anläggningar för att kunna använda sig av fossilfria bränslen, något som kommer få en direkt påverkan på kostnaderna för en strategisk reserv.

I promemorians avsnitt "Årlig upphandling och flerårig upphandling av strategisk reserv" stycke 3 anges att den kapacitet som avtalas i långa avtal ska vara tillgänglig som strategisk reserv under hela året och därmed otillgänglig på andra marknader även under sommarhalvåret. Detta är i linje med Elmarknadsförordningen (2019/943) artikel 22, men det är en onödigt resursallokering då det inte finns något behov av en strategisk reserv under sommarhalvåret. Därtill riskerar detta att vara starkt kostnadsdrivande, både för att avtalade leverantörer kommer ha ökade kostnader i syfte att vara tillgängliga hela året och för att dessa leverantörer inte kan ha andra intäcksströmmar under sommarhalvåret. Svenska kraftnät föreslår ett alternativ där kapacitet bunden i fleråriga avtal enligt 12 § 2 inte tillåts medverka på övriga marknader i linje med Elmarknadsförordningen (2019/943) artikel 22 men endast behöver vara tillgänglig under vinterperioden (16 november – 15 mars). Detta ser Svenska kraftnät som en möjlighet att hålla nere kostnaderna för en strategisk reserv.

Ersättning vid otillgänglighet

13 § i den remitterade förordningen bestämmer ersättningen som ska betalas till Svenska kraftnät om en avtalad leverantör är otillgänglig vid aktivering. Vid aktivering av en strategisk reserv ska priset för avräkning av obalanser sättas till det högsta av¹:

- Värdet av förlorad last (VoLL) eller
- En euro högre än den tekniska prisgränsen på intradagsmarknaden (för närvarande 9999 euro)

Det är Svenska kraftnäts tolkning att obalanspriset bestäms enligt ovan i SE3 och SE4 vid en aktivering av den strategiska reserven. Detta innebär att leverantörer placerade i dessa elområden behöver betala detta vitesbelopp om de är otillgängliga vid en aktivering. En leverantör med 500 MW avtalat i den strategiska reserven kommer då behöva ersätta Svenska kraftnät ett belopp i storleksordningen 55 miljoner kronor per timme för sin otillgänglighet (10 000 euro/MWh*11 SEK/euro* 500 MW). Att vitesbeloppet är så pass högt förväntas påverka anbuderna och öka kostnaderna för den

¹ Elmarknadsförordningen (2019/943) Artikel 22.2 b)

strategiska reserven. Ett högt vitesbelopp kan också påverka konkurrensen i upphandlingen negativt, då leverantörer avstår från att delta eftersom deras risk blir mycket hög. Svenska kraftnät föreslår istället att vitesbeloppet relateras i rimlig omfattning till kontraktsvärdet och att det maximala värdet av vitet begränsas i relation till kontraktsvärdet. Det vore önskvärt att Svenska kraftnät självt kan kvantifiera vitesbeloppets storlek.

Finansiering

Enligt lag (2025:50) om finansiering av en kapacitetsmekanism för elmarknaden får Svenska kraftnät ta ut en avgift av balansansvariga för att täcka kostnaderna för en strategisk reserv. Denna avgift ska baseras på den mängd el som tas ut av förbrukning i uttagspunkter som omfattas av balansansvaret. 22 § i den remitterade förordningen specificerar att denna avgift ska tas ut för förbrukning i elområde 3 och 4 vilket kommer leda till ökade kostnader för elförbrukning i SE3 och SE4. Motiveringen till att endast SE3 och SE4 ska bekosta den strategiska reserven tycker Svenska kraftnät är bristande, dels då den 22 § är dåligt underbyggd i lag (2025:50) och dels då en strategisk reserv i södra Sverige bidrar positivt för resurstillräckligheten och driftsäkerheten även i norra Sverige.

Svenska kraftnät ser brister i den genomförda konsekvensanalysen

I konsekvensutredningen avsnitt 6 "Kostnader och intäkter för företag och andra enskilda" anges att *"Den högsta kostnad som antas uppstå för ett enskilt år under de närmaste tio åren är omkring 200 miljoner kronor. En sådan maximal kostnad skulle uppskattningsvis innebära en avgift för balansansvariga om ungefär 0,8 euro/MWh"*.

Svenska kraftnät anser att det är olyckligt att en kostnad indikeras, även om det är en uppskattad sådan. Svenska kraftnät eftersöker också en förklaring till siffrorna. Den uppskattade avgiften om 0,8 euro/MWh tycks baseras på dagens finansieringsmodell av Effektoreserven där dess kostnad fördelas på samtliga balansansvarigas hela förbrukning och går därmed inte i linje med förordningens 22 § där endast förbrukning i elområde 3 och elområde 4 ska bekosta den strategiska reserven. Detta bidrar alltså till en felaktig indikativ kostnad för konsumenterna.

Kostnaden för en strategisk reserv är mycket osäker och kan komma att bli både högre och lägre än 200 miljoner kronor per år. Att ange ett absolut tal som reserven "antas kosta" kan vara missvisande och påverka anbudsgivarna att basera sitt anbud på denna uppskattade kostnad och inte lämna in kostnadsriktiga anbud.

Resurs respektive anbud/bud

I föreslagen förordning 2 § definieras resurs som: en eller flera elproduktionsanläggningar, en eller flera energilagringsanläggningar eller förmåga att tillhandahålla efterfrågekapacitet.

Denna definition skapar tolkningsproblem bl.a avseende 12 § i förordningen som föreskriver att resursen ska finnas tillgänglig under avtalsperioden och när promemorian anger att upphandlade resurser ska vara tillgängliga inom den strategiska reserven under hela avtalets löptid. Upphandlingen kan resultera i att endast en delmängd av kapaciteten hos en anläggning blir antagen. Den kapacitet som inte ingår i en strategisk reserv bör i sådana fall kunna användas fritt och inte behöva tillämpa regler angivna i förordningen. Svenska kraftnät uppmanar departementet att överväga att ändra definitionen av resurs så att den endast avser den förmåga som kontrakterats som strategisk reserv och inte automatiskt omfattar hela produktions- och energilagringsanläggningen.

Tidsaspekt vid långa avtal

I promemorians avsnitt "Årlig upphandling och flerårig upphandling av strategisk reserv" skriver man att fleråriga avtal kan vara mer ändamålsenliga för resursägare som vill motivera investeringar i anläggningen. Vidare skriver man i senare stycke att de långa avtalen inte ska gynna nyinvesteringar i fossil teknik i linje med Sveriges mål om fossilfri elproduktion 2040. De längre avtalen ska enligt 12 § 2 innebära leverans i 2-5 år inom 12-24 månader från upphandlingens avslut. För befintliga fossila resurser kan tiden det krävs för att ställa om sin produktion till fossilfri sådan variera mycket. Etablering av nya fossilfria anläggningar är ofta en flerårig process. Svenska kraftnät vill belysa risken att investeringar som krävs för att aktualisera fleråriga avtal kan vara så pass omfattande att genomförandet av dessa inte ryms inom tidsramen som föreslås i förordningen.

Detaljerade synpunkter

I detta avsnitt redovisas Svenska kraftnäts detaljerade synpunkter med hänvisning till relevant avsnitt i förordningen.

Förordning 1 §

Fel referens till lag (2025:50)

Förordning 7 §

"... får ingå ... endast om det kan antas att resursen annars inte skulle användas." Svenska kraftnät efterfrågar ett tydliggörande av innebörden i att resursen inte skulle användas. Om paragrafen syftar till resurser som står kalla och inte förbrukar någon el skapar denna paragraf ett negativt incitament genom att ersätta en resurs för att förbruka el (och alltså bidra negativt till tillräckligheten i en risksituation för brist) för att sen kunna minska sin förbrukning vid en bristsituation. Om paragrafen däremot syftar till resurser vars kapacitet inte används elastiskt på elmarknaden ser Svenska kraftnät positivt på förslaget.

Förordning 9 §

Denna paragraf är formulerad som att Svenska kraftnät kan ställa valfria krav i fråga om kapacitetstorleken på resurser som ingår i den strategiska reserven. Att detta inte är fallet tydliggörs i promemorian där detaljerade kriterier anges. Formuleringen av denna paragraf är alltså missvisande.

Förordning 14-15 §

Rubriken formuleras "Särskilda krav i fråga om resurser som ska finnas tillgängliga under flera vintrar". Denna formulering är missvisande med hänsyn till § 12 där det fastslås att resurser med långa avtal ska vara tillgängliga hela året och inte enbart under vintern.

Förordning 15 §

Svenska kraftnät föreslår användandet av begreppet fossilfri elproduktion istället för att inkludera en lista med olika kraftslag.

Förordning 22 §

22 § specificerar att avgiften ska baseras på elförbrukning i SE3 och SE4, och hänvisar felaktigt till lagen (2025:50). Lag (2025:50) fastställer endast att för att täcka den systemansvariga myndighetens kostnader enligt sådana avtal som myndigheten ingår för att det ska finnas en kapacitetsmekanism, får myndigheten ta ut en avgift av den som har åtagit sig ett sådant balansansvar som enligt 8 kap. 12 § ellagen (1997:857) krävs för att en elleverantör ska få leverera el i en uttagpunkt och att avgiftens storlek ska baseras på den mängd el som tas ut för förbrukning i uttagpunkter som omfattas av balansansvaret under den tidsperiod som avgiften avser.

Detta remissyttrande har beslutats av generaldirektör Lotta Medelius-Bredhe efter föredragning av Victoria Bjellerup. I den slutliga handläggningen har även Staffan Engström, enhetschef Nätnyttjande deltagit.

Sundbyberg 2025-03-05

Lotta Medelius-Bredhe

Victoria Bjellerup

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet
Kopia: fredrik.forsberg@regeringskansliet.se

2025-03-05

Dnr 2025/713

Svenska kraftnäts svar på Bilaga tillhörande remitterad förordning (KN2025/00292)

Frågor om det remitterade underlaget av betydelse
för EU-kommissionens prövning av den strategiska
reserven som ett statligt stöd

Stödberättigande och konkurrensutsatt anbudsförfarande

1. Är kriterierna för att lämna anbud i den strategiska reserven proportionerliga och lämpliga?
 - a. Är den maximala aktiveringstid om 14 timmar så som anges i 6 § första stycket första punkten motiverad, och bör aktiveringstiden ingå i utvärderingen av anbudet på det sätt som anges i 16–18 §§?

Ja, föreslagen aktiveringstid är lämplig och bör ingå i utvärderingen enligt förslag 16-18 §§.
 - b. Är uthållighetskravet på 12 timmar som anges i 6 § motiverat?

Ja, då bristsituationerna kan vara långa och/eller uppstå i nära anslutning till varandra är ett uthållighetskrav på 12 timmar motiverat.
 - c. Är det krav på efterfrågefleksibilitet som anges i 7 § motiverat?

Svenska kraftnät efterfrågar ett tydliggörande av innebörden i att resursen inte skulle användas. Om paragrafen syftar till resurser som står kalla och inte förbrukar någon el skapar denna paragraf ett negativt incitament genom att ersätta en resurs för att förbruka el (och alltså bidra negativt till tillräckligheten i en risksituation för brist) för att sen kunna minska sin förbrukning vid en bristsituation. Om paragrafen däremot syftar till resurser vars kapacitet inte används elastiskt på elmarknaden ser Svenska kraftnät positivt på förslaget och anser det motiverat.

- d. Enligt 9 § kan Svenska kraftnät ställa krav på hur stor kapacitet som ett anbud minst ska avse. Utgör en minsta budstorlek om 20 MW kompletterat med undantag för 25 anbud med minsta budstorlek om 1 MW en lämplig balans mellan möjligheten för alla typer av resurser att delta och administrativ och operativ enkelhet?

Svenska kraftnät ser att anläggningar med en kapacitet så pass begränsad som 1 MW inte är ändamålsenliga för en strategisk reserv av driftsskäl, och anser att Svenska kraftnät ska ha fortsatt möjlighet att ställa krav på minsta budstorlek. Svenska kraftnät ser positivt på att antalet mindre anbud begränsas för att möjliggöra operativ hantering av en strategisk reserv.

2. Möjliggör de föreslagna kriterierna för dig som kapacitetsägare att lämna anbud för deltagande i en strategisk reserv med resurs i form av
 - a. kraftvärme,
 - b. energilager,
 - c. förbrukningsflexibilitet, eller
 - d. annan icke-fossil kraftproduktion?

Svenska kraftnät har inga synpunkter på ovanstående fråga.

3. Innebär möjligheten till fleråriga avtal att flera resurser kan bli aktuella för deltagande i den strategiska reserven, jämfört med enbart årliga upphandlingar för kommande vinter?

Ja, möjligheten till fleråriga avtal tros öka deltagandet i upphandlingen.

4. Vilken längd på de fleråriga avtalen är mest lämplig (2, 3, 4 eller 5 år) och vad beror det på?

Svenska kraftnät har inga synpunkter på ovanstående fråga.

5. Innebär utformningen av den strategiska reserven och de angivna kriterierna att upphandlingen kommer att uppnå en effektiv konkurrens som leder till en korrekt prissättning av bud? (Det kan bland annat bero av vilka typer av resurser enligt fråga 2 ovan som kan förväntas delta i upphandlingen.)

Svenska kraftnät ser att kombinationen av fleråriga och årliga avtal kan bidra till fler potentiella leverantörer. Vidare kan tillåtandet av mindre budvolymmer än 20 MW bidra till ökad konkurrens. Svenska kraftnät ser dock att förslag i förordningen som syftar till att öka konkurrensen i en upphandling av en strategisk reserv kan leda till minskad konkurrens på dagenföre- intradag- och stödtjänstmarknaden och anser att konkurrens i en upphandling av en strategisk reserv därför är oändamålsenlig. Svenska kraftnät hänvisar till huvudsakligt remissvar, rubrik "Gällande konkurrens", för vidareutveckling av fört resonemang.

6. Kan ett förbestämt högsta tak för pris per MW kapacitet baserat på förväntade faktiska kostnader vara ett effektivt sätt att undvika överkompensation av upphandlade resurser, om en effektiv konkurrens inte kan förväntas i en upphandling av en strategisk reserv?

Svenska kraftnät ser negativt på ett förbestämt högsta tak för pris per MW då detta kan komma att styra anbudsgivare till att inte lämna kostnadsriktiga anbud. Om ett högsta tak till trots måste fastslås till följd av bristande konkurrens i upphandlingen av en strategisk reserv anser Svenska kraftnät att detta tak bör baseras på förväntade faktiska kostnader och sättas i relation till vilken kostnad som kan antas vara samhällsekonomisk försvarbar.

Metoden för att tilldela kostnaderna för åtgärden till konsumenterna

7. Är det lämpligt att ta ut avgift för den strategiska reserven för uttagspunkter i SE3 och SE4?

Nej, Svenska kraftnät anser att avgiften för den strategiska reserven bör tas ut i uttagspunkter i samtliga elområde (SE1, SE2, SE3 och SE4). En strategisk reserv lokaliserad i SE3 och/eller SE4 bidrar till resurstillräckligheten även i SE1 och SE2.

8. Under vilka timmar på vardagar bör avgiften för den strategiska reserven tas ut? Avgiften kan exempelvis tas ut vardagar mellan klockan 06.00 och 22.00 eller så kan avgiften riktas mot de timmar då risken för effektbrist är störst i syfte att stärka prissignalen för förbrukningsflexibilitet?

Svenska kraftnät anser att avgiften bör tas ut vardagar mellan klockan 06.00 och 22.00. Effektbristsituationer infaller ofta under morgon- och eller kvällstoppen men då en bristsituation kan ha en lång varaktighet bör finansieringen av en strategisk reserv baseras på elförbrukning under en längre tid än bara morgon- och kvällstoppen. Svenska kraftnät ser inte behovet av att rikta avgiften ytterligare.

9. Borde det göras andra justeringar av hur avgiften tas ut?

Nej, Svenska kraftnät anser att avgiften bör baseras på balansansvarigas förbrukning i samtliga Svenska elområde och ser i dagsläget inte behov av andra justeringar. Svenska kraftnät ser negativt på att förordningen, eller annan författning, detaljstyr hur avgiften ska tas ut.

Fossila bränslen och miljökrav

10. Finns det en risk att den strategiska reserven finansierar investeringar i energiproduktion med fossila bränslen, exempelvis naturgas?

Nej, detta ser inte Svenska kraftnät som en risk med en strategisk reserv utformad enligt remitterad förordning.

11. Är de miljökrav som föreslås lämpliga, inklusive krav på att fleråriga avtal bara får tecknas med elproduktion som är fossilfri?

Nej, Svenska kraftnät tycker att miljökraven som ställs i Elmarknadsförordningen (2019/943) artikel 22 punkt 4 är lämpliga för både fleråriga och årliga avtal. Driftsäkerheten i överföringssystemet är av yttersta vikt och en strategisk reserv bidrar till driftsäkerheten genom att möjliggöra fortsatt användning av resurser som annars riskerar att avvecklas. Resurser som är aktuella för en strategisk reserv är ofta äldre och nyttjar fossila bränslen. 15 § i föreslagen förordning tydliggör att elproduktionsanläggningar måste vara fossilfria för att kunna teckna långa avtal enligt 12 § 2. Att kräva fossilfrihet för att kunna teckna långa avtal riskerar att leda till att dessa äldre resurser läggs ner vilket skulle ha en negativ påverkan på driftsäkerheten. Svenska kraftnät föreslår att ett undantag till 12 § 2 görs för äldre resurser.